

Lieta Nr.A43009211
SKA-3/2014

SPRIEDUMS

Rīgā 2014.gada 3.februārī

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnesis J.Neimanis

tiesnesis A.Guļāns

tiesnese V.Kakste

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc SIA „Rimi Latvia”, SIA „Supernetto” un SIA „Plesko Real Estate” pieteikuma par Konkurences padomes 2011.gada 8.aprīļa lēmuma atcelšanu, sakarā ar SIA „Rimi Latvia”, SIA „Supernetto” un SIA „Plesko Real Estate” kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2012.gada 29.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Līdzpieteicējas SIA „Rimi Latvia”, SIA „Supernetto” un SIA „Plesko Real Estate” noslēdza telpu nomas līgumus ar telpu īpašnieku SIA „Marno J”, kuros noteica, ka bez viņu piekrišanas telpu īpašnieks nevar nodot telpas nomā citiem uzņēmumiem.

[2] SIA „Daudznozaru kompānija „Daugava” vēlējās nomāt tirdzniecības telpas vairākos tirdzniecības centros, bet to nevarēja izdarīt, jo saņēma telpu

iznomātāja atteikumu. SIA „Daudznozaru kompānija „Daugava” iesniedza sūdzību Konkurences padomei.

[3] Konkurences padome ar 2011.gada 8.aprīļa lēmumu šādās līdzpieteicēju un SIA „Marno J” darbībās konstatēja Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktā noteiktā aizlieguma pārkāpumu. Ar lēmumu tām tika uzlikts pienākums izslēgt no telpu nomas līgumiem tirdzniecības centros lēmumā konstatētos ierobežojošos noteikumus, izslēgt no šo uzņēmumu ar telpu iznomātājiem tirdzniecības centros noslēgtajiem telpu nomas līgumiem ierobežojošus noteikumus, kas pēc satura un nozīmes ir analogiski lēmumā konstatētajiem, un līdzpieteicējam uzlikts naudas sods.

[4] Līdzpieteicējas iesniedza pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu.

[5] Administratīvā apgabaltiesa ar 2012.gada 29.maija spriedumu pieteikumu noraidīja. Tiesas spriedums pamatots ar tālāk minētajiem apstākļiem.

[5.1] Konkurences padome konkrētās preces tirgu – tirdzniecības platību iznomāšanas tirgus tirdzniecības centros – ir noteikusi atbilstoši konkrētajiem tirgus apstākļiem un lietas būtībai. Konkurences padome, uzskaitot tirdzniecības centra kritērijus, ir norādījusi uz galvenajiem kritērijiem, kas nošķir tirdzniecības centru no atsevišķa „specializētā” veikala. Iepirkšanās paradumi ir iemesls, kāpēc tradicionāli par svarīgu iepirkšanās vietu kalpo tirdzniecības centri. Pastāv arī alternatīvas tirdzniecības vietas, bet, ņemot vērā Konkurences padomes konstatēto tirgus situāciju un iepirkšanās paradumus, lēmumā izvērtētos faktoros, kas nosaka aizvietojamību starp tirdzniecības platību nomu tirdzniecības centros un tirdzniecības platību nomu ārpus tirdzniecības centriem, ir iespējama tikai daļēja aizvietojamība un šajā gadījumā Konkurences padome ir pamatoti konstatējusi, ka konkrētās preces tirgū iekļaujams nosacījums par tirdzniecības platību iznomāšanu tieši tirdzniecības centros.

[5.2] Lietā nav strīda par konkrētā ģeogrāfiskā tirgus definīciju, jo līdzpieteicējas par to nav izteikušas iebildumus.

[5.3] Konkurences padome pareizi par ietekmēto konkrēto tirgu ir atzinusi ikdienas patēriņa preču mazumtirdzniecības tirgus specializētajos pārtikas veikalos. Lietas ietvaros netiek noteikts, kurā tirgū darbojas *Rimi* grupas uzņēmumi, un netiek mainīta Konkurences padomes iepriekšējā nostāja šajā jautājumā, bet ietekmētais

tirgus ir noteikts, ņemot vērā līgumā iekļauto ierobežojumu būtību un to nelabvēlīgo ietekmi ietekmētajā konkrētajā tirgū. Ņemot vērā, ka konkurences pārkāpuma lieta ierosināta, pamatojoties uz SIA „Daudznozaru kompānija „Daugava”” iesniegumu, kura norādīja uz grūtībām nomāt telpas tirdzniecības centros, Konkurences padome ir likusi uzsvāru uz minētā aspekta izvērtēšanu. Specializētajos veikalos realizēto preču aspektā *Rimi* grupas uzņēmumi un mazie specializētie veikali darbojas kā konkurenti, un šie gadījumi nav attiecināmi uz lietām par mazumtirdzniecību supermārketu, hipermārketu un zemo cenu veikalu ķēdēs, no kura mazie specializētie veikali pamatoti ir izslēgti. Attiecīgi šīs lietas ietvaros definētie konkrētās preces tirgi var atšķirties gan šīs lietas ietvaros, gan no citās lietās definētā, kur ir izvērtēti konkurences tiesību jautājumi citā aspektā. Turklāt kā būtiska atšķirība vērtējams apstāklis, ka vienas konkrētās preces tirgus definīcijas pamatā ir tirdzniecības platību iznomāšana, kur *Rimi* grupas uzņēmumi un mazie specializētie veikali darbojas kā konkurenti.

[5.4] Konkurences padome pareizi atzina, ka konkrētās vienošanās ir tādas vertikālās vienošanās, kuras ietekmē horizontālās attiecības starp tirgus dalībniekiem. Klasiskajā izpratnē vertikālajām vienošanām parasti nav tiešas ietekmes uz horizontālajiem tirgiem un tās neietekmē citus konkurentus. Tāpēc konkrētās vienošanās gadījumā ierobežojošā līguma punkta iniciators, t.i., *Rimi* grupas uzņēmumi, ir uzskatāms par ieinteresēto pusi, kuras rīcības rezultātā vertikālā vienošanās rada sekas horizontālajā tirgū un ietekmē konkurentus.

[5.5] Lietas ietvaros izvērtētie nomas līgumi un tajos ietvertie ierobežojošie punkti neattiecas uz Ministru kabineta 2008.gada 29.septembra noteikumiem Nr.797 „Noteikumi par atsevišķu vertikālo vienošanos nepakļaušanu Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktajam vienošanās aizliegumam” (turpmāk – Noteikumi Nr.797), jo konkrētā vienošanās pēc būtības nav vertikāla vienošanās tās tradicionālajā izpratnē. Lietā apskatāmā vienošanās pēc apraksta ir salīdzināma ar ekskluzīvās piegādes vienošanos. Noteikumu Nr.797 5.punkts paredz, ja vertikālā vienošanās paredz ekskluzīvo piegādi (izplatīšanu), tā netiek pakļauta vienošanās aizliegumam ar nosacījumu, ka pircēja tirgus daļa konkrētajā tirgū, kurā tas pērk vienošanās preces, nepārsniedz 30 procentu. Konkurences padome vairākos lēmumos, tostarp, 2010.gada 16.jūlija lēmumā Nr.54, atzinusi, ka ir pierādījumi, kas liecina par augstu tirgus koncentrācijas līmeni lielveikalu vidē un SIA „MAXIMA Latvija” un SIA „RIMI Latvia” aizņem konkrētajā tirgū kopā vairāk kā 60 procentus, un pārējo

daļu daļa citas mazākās veikalu ķēdes. Ņemot vērā, ka *Rimi* grupas uzņēmumiem ir konstatējama tirgus vara mazumtirdzniecībā, nav pamata atzīt, ka šādas *Rimi* grupas uzņēmumu slēgtās vertikālās vienošanās būtiski neietekmē konkurenci vai ka pircēja tirgus daļa konkrētajā tirgū, kurā tas pērk vienošanās preces, nepārsniedz 30 procentu. Līdz ar to attiecībā uz šajā lietā apskatāmo vienošanos nav piemērojami Noteikumi Nr.797 nosacījumi.

[5.6] Vienošanās ietvertais punkts, kas ierobežo iznomātāja tiesības vienpersoniski izlemt par citu nomas platību iznomāšanu tirdzniecības centrā un piešķir *Rimi* grupas uzņēmumiem tiesības lemt par citu platību iznomāšanu citiem tirgus dalībniekiem, uzskatāms par vienošanos atbilstoši Konkurences likuma 1.panta 11.punktam un atbilst Konkurences likuma 11.panta 7.punktā noteiktā vienošanās aizlieguma pārkāpuma sastāvam. Ievērojot, ka *Rimi* grupas uzņēmumi un iznomātājs SIA „Marno J” nav uzskatāmi par vienu tirgus dalībnieku Konkurences likuma 1.panta 9.punkta izpratnē, noslēgtajos līgumos ietvertais punkts ir ierobežojošs ne vien attiecībā pret citiem potenciālajiem nomniekiem, bet arī nepamatoti ierobežo iznomātāja tiesības brīvi pārvaldīt savu uzņēmējdarbību.

[5.7] *Rimi* grupas uzņēmumi kā enkurnomnieki, apzinoties savu tirgus varu, ir vienojušies ar iznomātāju SIA „Marno J” iekļaut telpu nomas līgumos punktus, kas ierobežo potenciālo tirgus dalībnieku iekļūšanu SIA „Marno J” pārvaldītajos tirdzniecības centros. Līdz ar to var secināt, ka vienošanās mērķis ir bijis kavēt konkurenci un liegt citiem tirgus dalībniekiem pieeju konkrētajam tirgum. Ņemot vērā, ka *Rimi* grupas uzņēmumiem ir tirgus vara mazumtirdzniecībā, vienošanās mērķis jau pats par sevi ir konkurences kavēšana, ierobežošana un deformēšana. Attiecīgi šajā gadījumā nav jāpierāda vienošanās sekas. Tādējādi šajā lietā pamatoti konstatēts konkurences tiesību pārkāpums.

[5.8] Ņemot vērā, ka vienošanās ietvertais punkts, kas ierobežo iznomātāja tiesības vienpersoniski izlemt par citu nomas platību iznomāšanu tirdzniecības centrā un piešķir *Rimi* grupas uzņēmumiem tiesības lemt par citu platību iznomāšanu citiem tirgus dalībniekiem, ir aizliedzams pēc mērķa, nav pieļaujama situācija, ka ir spēkā līgumi, kas satur šādu nosacījumu, un attiecīgi Konkurences padomei ir tiesības un pamats prasīt šādu ierobežojumu izslēgšanu no visiem šādiem *Rimi* grupas uzņēmumu noslēgtajiem līgumiem, neatkarīgi no tā, vai tie ir pieminēti lēmumā vai nav.

[5.9] Līdzpieteicējām naudas soda aprēķināšanai pamatoti izmantoti iepriekšējā noslēgtā finanšu gada apstiprinātie pārskati, tātad 2009.gada finanšu

pārskati. Saskaņā ar Ministru kabineta 2008.gada 29.septembra noteikumu Nr.796 „Kārtība, kādā nosakāms naudas sods par Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā un 13.pantā paredzētajiem pārkāpumiem” (turpmāk – Noteikumi Nr.796) 14.punktu, nosakot pārkāpuma smaguma pakāpi, ņem vērā:

- 1) pārkāpuma veidu;
- 2) pārkāpuma radītās vai iespējamās sekas;
- 3) katra iesaistītā tirgus dalībnieka lomu pārkāpumā.

Konkurences padome secināja, ka, ievērojot vienošanos saturu, raksturu un būtību un ņemot vērā, ka vienošanās nav slēgtas starp konkurentiem, kā rezultātā naudas sods piemērojams saskaņā ar Konkurences likuma 12.panta otro daļu, pārkāpums ir uzskatāms par vieglu pārkāpumu. Līdzpieteicējas par minēto secinājumu iebildumus nav izteikušas, un secinājums ir pamatots.

[5.10]Attiecībā uz pārkāpuma radītajām vai iespējamām sekām Konkurences padome konstatēja:

1) SIA „Rimi Latvia” ir bijusi viena no līgumslēdzējām pusēm divos līgumos, kuros konstatēts ierobežojošais līguma punkts, bet SIA „Plesko Real Estate” un SIA „Supernetto” ir bijušas viena no līgumslēdzējām pusēm, katra vienā līgumā, kurā konstatēts ierobežojošais līguma punkts, kas slēgts Rimi grupas uzņēmumu un SIA „Marno J” starpā;

2) SIA „Rimi Latvia”, SIA „Supernetto”, SIA „Plesko Real Estate” un SIA „Marno J” aizliegtās vienošanās rezultātā tiek ierobežota SIA „Marno J” saimnieciskās darbības brīvība, izvēloties telpu nomniekus, un tiek radītas barjeras specializētajiem pārtikas veikaliem, apgrūtinot to iekļūšanu konkrētajā tirgū un līdz ar to kavējot konkurenci;

3) lietā konstatētie pierādījumi apstiprina, ka telpu nomas līgumos ietvertie ierobežojumi ir piemēroti, kas apstiprina, ka SIA „Daudznozaru kompānija „Daugava”” tika liegta iespēja nomāt telpas saimnieciskās darbības uzsākšanai tirdzniecības centrā Maskavas ielā 400, Rīgā;

4) tirdzniecības centrā Rīgas ielā 120, Jēkabpilī, un tirdzniecības centrā Nīcgales ielā 53, Rīgā, konkrētie specializētie pārtikas veikali/tirgus dalībnieki netika ierobežoti savu preču tirdzniecībā konkrētajā tirdzniecības centrā.

No tā secināms, ka Konkurences padome ir konstatējusi vienošanās sekas, ierobežojot SIA „Marno J” saimnieciskās darbības brīvību un liedzot iespēju SIA

„Daudznozaru kompānija „Daugava”” nomāt telpas saimnieciskās darbības uzsākšanai tirdzniecības centrā Maskavas ielā 400, Rīgā.

[5.11]Saskaņā ar Noteikumu Nr.796 16.punktu, izvērtējot katra pārkāpumā iesaistītā tirgus dalībnieka lomu, ņem vērā, vai pastāv vismaz viens no šādiem nosacījumiem:

- 1) tirgus dalībnieks bijis pārkāpuma iniciators;
- 2) pārkāpumā tirgus dalībniekam bijusi aktīva vai pasīva loma.

Konkurences padome atzina, ka no lietā esošajiem pierādījumiem secināms, ka SIA „Rimi Latvia”, SIA „Supernetto” un SIA „Plesko Real Estate” ir pārkāpuma iniciatores, ko apstiprina fakts, ka analogiska satura ierobežojumi ietverti līgumos ne tikai ar SIA „Marno J”, bet arī citiem iznomātājiem. *Rimi* grupas uzņēmumi ir tieši ieinteresēti konkrēta ierobežojuma ietveršanā telpu nomas līgumos, jo tas novērš konkurenci preču segmentā, kuras konkrētajā tirdzniecības centrā potenciāli varētu realizēt specializētais pārtikas veikals, un līdz ar to arī novērš *Rimi* grupas uzņēmumu ienākumu samazināšanās risku.

Šie secinājumi ir pamatoti un arī līdzpieteicējas par minētajiem secinājumiem iebildumus nav izteikušas.

[5.12]Saskaņā ar Noteikumu Nr.796 19.punktu naudas soda apmēru ietekmē pārkāpuma ilgums. Lēmumā norādīts, ka pārkāpuma ilgums konkrētajā lietā tiek noteikts, pirmkārt, ņemot vērā SIA „Rimi Latvia”, SIA „Supernetto” un SIA „Plesko Real Estate” un SIA „Marno J” telpu nomas līgumu noslēgšanas brīdi, kas ir pārkāpuma sākuma datums. Līgums starp SIA „LLE FOOD” un SIA „Marno J” noslēgts 2005.gada 10.februārī. Līgums starp SIA „Plesko Real Estate” un SIA „Latoneks - A” noslēgts 2005.gada 22.jūnijā. Līgums starp SIA „Supernetto” un SIA „Rimi Latvia” un SIA „Marno J” noslēgts 2009.gada 28.aprīlī. Otrkārt, ievērojot to, ka iepriekš minētie telpu nomas līgumi ir spēkā lēmuma pieņemšanas dienā, pārkāpuma ilgums ir nosakāms līdz lēmuma pieņemšanas dienai. Šis secinājums ir pamatots, un līdzpieteicējas par minēto secinājumu iebildumus nav izteikušas.

[5.13]Atbilstoši Noteikumu Nr.796 17.punktam, summējot saskaņā ar šo noteikumu 18. un 19.punktu noteiktos naudas sodus, kļūdas nav pieļautas.

[5.14]Lietā nav konstatējami Noteikumu Nr.796 23.1.apakšpunktā norādītie apstākļi naudas soda samazināšanai. Cita starpā, līdzpieteicējas nav pārtraukušas pārkāpumus, tiklīdz saņēma no Konkurences padomes informāciju par iespējamo Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā minēto pārkāpumu.

[5.15] Atbilstoši Noteikumu Nr.796 23.2.apakšpunktam Konkurences padome ir pamatoti samazinājusi SIA „Rimi Latvia” noteikto naudas sodu, ievērojot, ka tirgus dalībnieka pēdējā noslēgtā finanšu gada neto apgrozījums tirgū, kurā noticis pārkāpums, ir mazāks par 10 procentiem no šā tirgus dalībnieka pēdējā noslēgtā finanšu gada neto apgrozījuma. SIA „Plesko Real Estate” un SIA „Supernetto” pamatoti šāds samazinājums nav piemērots. Rezultātā iepriekš lēmumā noteiktais naudas sods SIA „Rimi Latvia” samazināts 10 reizes (no Ls 3 032 896,81 uz Ls 303 289,68). Konkurences padome, izvērtējot konkrētās lietas apstākļus, secināja, ka SIA „Rimi Latvia”, SIA „Supernetto” un SIA „Plesko Real Estate” darbībās nav konstatējami atbildību pastiprinoši apstākļi atbilstoši Noteikumu Nr.796 21.1.1.-21.1.3.apakšpunktā un 21.2.apakšpunktā noteiktajam.

[5.16] Konkurences padome atzina, ka, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus, pārkāpuma smagumu un raksturu, labums sabiedrības interesēm nevar tikt sasniegts ar mazāka naudas soda piemērošanu nekā iepriekš lēmumā aprēķinātais, vienlaikus sasniedzot sodīšanas mērķi – nodrošinot naudas soda speciālo preventīvo iedarbību un arī vispārējo preventīvo iedarbību. Tomēr, nosakot galīgo naudas soda apmēru, Konkurences padome atzina par iespējamu ņemt vērā arī faktu, ka šis ir pirmais šāda veida (aizliegta vienošanās, kas izpaužas kā telpu nomas līgumā ietverts ierobežojums, kas ierobežo iznomātāja rīcības brīvību un apgrūtina nomnieka konkurenta saimnieciskās darbības uzsākšanu tirdzniecības centrā) pārkāpums, kuru konstatējusi Konkurences padome. Nosakot galīgo naudas soda apmēru, Konkurences padome ir ņēmusi vērā, ka SIA „Plesko Real Estate” neveidojas apgrozījums mazumtirdzniecībā. Galīgais naudas sods noteikts:

- 1) SIA „Rimi Latvia” Ls 151 650 apmērā;
- 2) SIA „Supernetto” Ls 1590 apmērā;
- 3) SIA „Plesko Real Estate” Ls 9890 apmērā.

No galīgā soda summām secināms, ka iepriekš lēmumā noteiktais sods līdzpieteicējām ir samazināts – SIA „Rimi Latvia” (303 289,68 - 151 650) un SIA „Supernetto” (3176,69-1590) 2 reizes, bet SIA „Plesko Real Estate” 4 reizes. Ņemot vērā, ka SIA „Plesko Real Estate” neveidojas apgrozījums mazumtirdzniecībā, šāda sodu samazināšanas proporcija ir pamatota.

[5.17] Līdzpieteicējas uzskata, ka, ņemot vērā Konkurences padomes praksi apstākļos, kad tiek konstatēts pirmais noteikta veida pārkāpums, kā arī ņemot vērā Konkurences padomes noteiktos sodus, naudas soda samazinājumam bija jābūt

ievērojamam. Pārbaudot Konkurences padomes praksi tirgus dalībniekus atbrīvojot no soda, konstatējams, ka Konkurences padome 2007.gada 14.februāra lēmumā Nr.8 par pārkāpuma konstatēšanu Latvijas Arhitektu savienības darbībās uzskatīja par iespējamu Latvijas Arhitektu savienības biedriem nepiemērot naudas sodu, ņemot vērā:

1) ka Konkurences padomes praksē nav bijuši pieņemti lēmumi par pārkāpuma konstatēšanu sakarā ar liberālo (profesionālo pakalpojumu) profesiju pārstāvju apvienību lēmumu neatbilstību Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.pantam vai Konkurences likuma normām;

2) ka Latvijas Arhitektu savienība ir atcēlusi un izdarījusi grozījumus savos pieņemtajos lēmumos, Konkurences padome uzskata, ka Latvijas Arhitektu savienība ir atzinusi pārkāpumu un to novērsusi vēl līdz šī lēmuma pieņemšanai.

Taču minētajā pārkāpuma lietā ir būtiskas atšķirības no šīs lietas apstākļiem. Latvijas Arhitektu savienības biedriem ar Konkurences padomes 2007.gada 14.februāra lēmumu Nr.8 pirmo reizi Konkurences padomes praksē norādīts, ka viņi ir konkurences tiesību subjekti un viņiem ir saistoši konkurences reglamentējošo normatīvo aktu prasības. Kamēr līdzpieteicējam nevarēja pastāvēt šaubas, ka tām darbībā ir pienācīgi jāievēro konkurences tiesības. Turklāt, pretēji līdzpieteicējam, Latvijas Arhitektu savienība atzina pārkāpumu un to novērsa vēl līdz pārkāpumu konstatēšanai lēmuma pieņemšanai.

Konkurences padomes 2012.gada 27.janvāra lēmumā Nr.E02-7 par pārkāpuma konstatēšanu *Maxima* grupas uzņēmumu darbībās SIA „Maxima Latvija” aprēķinātais naudas sods tika samazināts 11 reizi, kamēr līdzpieteicējam tikai 2 un 4 reizes. Konkurences padomes 2012.gada 27.janvāra lēmumā Nr.E02-7 kā būtisks naudas soda samazināšanas pamats ir atzīts, ka SIA „Maxima Latvija” pēc savas iniciatīvas ir pārtraukusi pārkāpumu.

Analogi secinājumi iekļauti Konkurences padomes 2012.gada 23.marta lēmumā Nr.E02-18 par pārkāpuma konstatēšanu *Palink* grupas uzņēmumu darbībās.

Apsvērums, ka pārkāpums ir novērsts, ir tik būtisks, ka tas pilnībā pamato Konkurences padomes rīcību, līdzīgos gadījumos ievērojot šo apsvērumu un nosakot būtiski atšķirīgu naudas soda apmēru. Tā kā šajā lietā līdzpieteicējas pēc savas iniciatīvas un līdz lēmuma pieņemšanai pārkāpumus nebija pārtraukušas, Konkurences padome ir pamatoti līdzpieteicējam noteikusi smagāku sodu.

[5.18]Attiecībā uz līdzpieteicēju atsaušanos uz Apvienotajā Karalistē piemēroto zemes nomas līgumu izslēgšanu no Konkurences akta Pirmās nodaļas līdzpieteicējam bija jāievēro, ka *Rimi* grupas uzņēmumu noslēgtās vienošanās neatbilst līdz šim piemērotajai praksei un ka līgumi ir attiecīgi jāgroza. Tā kā līdzpieteicējas pēc savas iniciatīvas un līdz lēmuma pieņemšanai pārkāpumus nebija pārtraukušas, tās nav atbrīvojamas no soda, pamatojoties uz apsvērumiem, ka Apvienotajā Karalistē kādu laiku tika piemērots noteikta veida konkurences tiesību regulējums.

[5.19]Attiecībā uz pieteikumā izteiktajiem iebildumiem, ka Konkurences padome ir piemērojusi vairākas savstarpēji pretrunīgas konkrētās preces tirgus definīcijas un liegusi līdzpieteicējam tiesības paust viedokli par šīm definīcijām, jāievēro, ka normatīvie akti uzliek pienākumu Konkurences padomei iepazīstināt tirgus dalībnieku ar lietas materiāliem, tomēr Konkurences padomei nav pienākuma iepazīstināt lietas dalībnieku ar katru administratīvā akta projektu, kas arī nav uzskatāms par lietas materiāliem. Līdzpieteicējas ir izmantojušas savas tiesības, kas piešķirtas ar Konkurences likuma 26.panta septīto daļu. Padome par līdzpieteicēju argumentiem ir izteikusi savu viedokli pārsūdzētajā lēmumā. Tādējādi Konkurences padome ir uzklaušījusi līdzpieteicējas pirms nelabvēlīgā administratīvā akta izdošanas.

[6] Līdzpieteicējas iesniegušas kasācijas sūdzību par tiesas spriedumu pilnā apjomā. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tiesa nepareizi interpretējusi Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā ietvertu ģenerālklausulu kopsakarībā ar Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktu, jo atzinusi, ka, konstatējot pārkāpuma tiesiskā sastāva pazīmes, kas atbilst Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktam, šo darbību mērķis jau pats par sevi ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana un tas īpaši nav jāpierāda. Piemērojot šādi interpretēto tiesību normu faktiskajiem lietas apstākļiem, tiesa secinājusi, ka vienošanās mērķis bijis jau pats par sevi vērsts uz konkurences kavēšanu, ierobežošanu un deformēšanu. Attiecīgi šajā gadījumā nav jāpierāda vienošanās sekas. Tikai gramatiski interpretējot Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas ģenerālklausulu un 11.panta pirmās daļas 7.punktu, secināms, ka 7.punktā aprakstītā vienošanās var ierobežot konkurenci „pēc mērķa” vai „pēc sekām”. Tiesai bija pienākums, taču tā nevērtēja vienošanās ietekmi uz tirgu.

[6.2] Tiesa nav izvērtējusi līdzpieteicēju iesniegtos pierādījumus par to, ka Konkurences padomes definētajos ģeogrāfiskajos tirgos ir pieejamas citas, līdzvērtīgas tirdzniecības platības un ka vairākos gadījumos tirdzniecības centrs, attiecībā uz kuru darbojas nomas līguma ierobežojums, bez līdzpieteicēju līdzdalības nemaz nebūtu ticis atvērts.

[6.3] Tiesa nepareizi interpretējusi Noteikumu Nr.797 5.punktu un piemērošanas apjomu. Tiesa kļūdaini uzskatījusi, ka „konkrētais tirgus, kurā pircējs pērk vienošanās preces” Noteikumu Nr.797 5.punkta izpratnē izskatāmajā lietā ir minētajā Konkurences padomes lēmumā analizētais pārtikas preču iepirkuma tirgus. Piemērojot Noteikumu Nr.797 5.punktu pēc analogijas, jāņem vērā līdzpieteicēju kā nomnieku tirgus daļa tirdzniecības telpu nomas tirgū, jo šajā tirgū līdzpieteicējas „pērk” vienošanās „preces”. Tātad tiesa nepareizi interpretējusi Noteikumu Nr.797 5.punktu un tāpēc kļūdaini secinājusi, ka uz nomas līgumu ierobežojumiem nav attiecināms Noteikumu Nr.797 atbrīvojums. Tiesa kopumā kļūdaini izpratusi Noteikumu Nr.797 lomu konkurences tiesību sistēmā. Spriedumā noteikts, ka minētie noteikumi paredz konkrētus izņēmumus no konkurences tiesību regulējuma, no kā izriet, ka tās vienošanās, kuras nav paredzētas šajos noteikumos, nav atbrīvotas no Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktajiem ierobežojumiem”. Šāds tiesas secinājums ir nepareizs, jo Noteikumi Nr.797 vienīgi nosaka tā saucamo grupālo atbrīvojumu no Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas aizlieguma, kas dod tirgus dalībniekiem zināmu tiesisko noteiktību. Proti, ja tirgus dalībnieki slēdz vienošanos atbilstoši grupālā atbrīvojuma nosacījumiem, tie var būt droši, ka vienošanās netiks atzīta par neatbilstošu Konkurences likuma 11.pantam. Taču, ja vienošanās neatbilst Noteikumu Nr.797 grupālā atbrīvojuma nosacījumiem, vienošanās nav automātiski aizliegta, un nepastāv arī prezumpcija par vienošanās prettiesiskumu, bet gan tā ir izvērtējama atbilstoši Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas noteikumiem un var tikt atļauta saskaņā ar panta otro daļu. Tiesa vadījies no nepareizas atziņas, ka visas vienošanās, kas atbilst Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkta sastāva pazīmēm un kas nav uzskatāmas par izņēmumu saskaņā ar Noteikumiem Nr.797, ir aizliegtas „pēc mērķa”. Savukārt, ja tiesa būtu turpinājusi izvērtēt nomas līgumu ierobežojumus pēc analogijas ar Noteikumos Nr.797 aprakstīto ekskluzīvās piegādes vienošanos, ievērojot Eiropas Komisijas vadlīnijas par šādu vienošanos izvērtēšanu virs 30 procentu tirgus daļas sliekšņa, tiesa būtu nonākusi pie atziņas, ka Konkurences

padomei bija jāpierāda nomas līgumu ierobežojumu negatīvās sekas konkrētā tirgus noslēgšanas formā.

[6.4] Tiesa, pretēji privātpersonas tiesību ievērošanas principam un vienlīdzības principam, uzskata, ka, tiklīdz Konkurences padome ierosina lietu par iespējamo pārkāpumu, tirgus dalībniekam šis pārkāpums labprātīgi jāpārtrauc, neskatoties uz to, ka ne Latvijas, ne Eiropas Savienības konkurences tiesībās analogs pārkāpums iepriekš nav konstatēts. Katrā gadījumā tirgus dalībnieks, kurš šādos apstākļos pārkāpumu nepārtrauc, bet gan sagaida Konkurences padomes lēmumu, ir pelnījis smagāku sodu nekā tirgus dalībnieks, kurš, zinādams, ka Konkurences padome uzskata nomas līgumu ierobežojumus par prettiesiskiem, negroza savus nomas līgumus, kamēr Konkurences padome nav ierosinājusi lietu pret to.

[6.5] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka Eiropas Kopienu dibināšanas līguma 81.pantā (tagad - Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.pants) *expressis verbis* ietverta atsauce uz tirgus dalībnieku apvienību lēmumiem kā aizliegtās vienošanās veidu, ka pirms t.s. *Arhitektu lietas* Konkurences padome jau bija sodījusi tirgus dalībnieku apvienības biedrus un ka Eiropas Savienības Tiesa pirms *Arhitektu lietas* bija atzinusi par aizliegto vienošanos liberālo (profesionālo pakalpojumu) profesiju pārstāvju apvienību lēmumus. Tātad Latvijas Arhitektu savienības biedriem nevarēja būt šaubas par to, ka viņi ir konkurences tiesību subjekti, un Arhitektu savienības biedriem arī bija vai vajadzēja būt ievērojami lielākai skaidrībai par savu darbību neatbilstību konkurences tiesībām, nekā līdzpieteicējam konkrētajā gadījumā, kad nav ne tieša regulējuma, ne Konkurences padomes vai Eiropas Savienības tiesu prakses, ne Eiropas Komisijas vadlīniju par nomas līgumu ierobežojumiem. Neievērojot iepriekšminēto, tiesa pārkāpusi tiesiskās paļāvības principu.

[6.6] Augstākajai tiesai ir pienākums uzdot prejudiciālu jautājumu Eiropas Savienības tiesai, vai vienošanās par tirdzniecības telpu nomu, saskaņā ar kuru iznomātājam noteikts ierobežojums saskaņot ar nomnieku telpu iznomāšanu tirdzniecības centrā nomnieka konkurentiem, ir atzīstama par vienošanos, kas pēc sava mērķa kavē, ierobežo vai deformē konkurenci Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.panta izpratnē, un kādi faktori konkurenci uzraugošajai iestādei jāņem vērā, izvērtējot iepriekš aprakstītās vienošanās sekas.

[6.7] Konkurences tiesību lietām ir krimināltiesisks raksturs, tādēļ Augstākajai tiesai ir pienākums izskatīt lietu mutvārdu procesā, lai mazinātu līdzpieteicēju tiesību uz taisnīgu tiesu aizskārumu.

[7] Konkurences padome paskaidrojusi, ka kasācijas sūdzība nav pamatota.

[7.1] Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas piemērošanā ir svarīgi noteikt vienošanās mērķi vai sekas. Tā kā tiesa saskatījusi „acīmredzamu” pārkāpuma mērķi, tad tiesai nebija pamata vēl vērtēt pārkāpuma sekas.

[7.2] Tiesas spriedums nav pretējs Augstākās tiesas šajā lietā pieņemtajam lēmumam pagaidu noregulējuma jautājumā.

[7.3] Konkurences padome nepiekrīt tiesas secinājumam, ka nomas līgumu ierobežojumi pēc apraksta ir salīdzināmi ar ekskluzīvās piegādes vienošanos, kas paredzētas Noteikumos Nr.797, jo konkrētā vienošanās nav vertikāla vienošanās klasiskā izpratnē. Konkrētā vienošanās ir tāda vertikāla vienošanās, kura ietekmē horizontālās attiecības starp tirgus dalībniekiem. Konkrētās vienošanās gadījumā ierobežojošā līguma punkta iniciators ir līdzpieteicējas un tās ir uzskatāmas par ieinteresēto pusi, kuras rīcības rezultātā vertikālā vienošanās rada sekas horizontālajā tirgū un ietekmē konkurentus. Tāpēc konkrētā vienošanās, kas noslēgta starp līdzpieteicējam un telpu iznomātāju, atbilst Konkurences likuma 1.panta 11.punktam un 11.panta ģenerālklausulai.

[7.4] Tiesa pareizi novērtējusi līdzpieteicējam piemēroto naudas soda apmēru. Konkurences padome ņēma vērā, ka tas ir pirmais gadījums, kad tiek sodīts tirgus dalībnieks par nomas līgumu ierobežojumiem. Tāpat ņēma vērā, ka uzņēmums ir otrs lielākais mazumtirgotājs Latvijā ar ievērojamiem personāla resursiem, kā arī pastāvēja iespēja noskaidrot nomas līguma noteikumu pareizību Konkurences padomē. Konkurences padomei ir arī rīcības brīvība naudas soda apmēra noteikšanā.

[7.5] Lietā nav piemērojams Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.pants, tādēļ Augstākajai tiesai nav pamata uzdot prejudiciālu jautājumu Eiropas Savienības Tiesai.

Motīvu daļa

[8] Konkurenci ierobežojošs mērķis ir tad, ja ierobežojumi pēc savas būtības spēj ierobežot konkurenci Konkurences likuma 11.panta izpratnē. Tie ir ierobežojumi, kuriem piemīt tik augsts potenciāls nelabvēlīgi ietekmēt konkurenci, ka nav jānorāda to faktiskā ietekme uz tirgu. Šā pieņēmuma pamatā ir apsvērumi par

ierobežojuma nopietnību un pieredze, kas liecina par to, ka šādi mērķtiecīgi konkurences ierobežojumi var nelabvēlīgi ietekmēt tirgu un brīvu, godīgu un vienlīdzīgu konkurenci. Ja ir konstatēts, ka nolīgumam ir konkurenci ierobežojošs mērķis, attiecīgā nolīguma faktiskā vai potenciālā ietekme uz tirgu nav jāanalizē.

[9] Laika gaitā ir sasniegts kopējs uzskats, ka noteiktas vienošanās jau mērķtiecīgi ierobežo konkurenci (*sk. D.Bailey. Restrictions of competition by object under Article 101 TFEU. Common Market Law Review 49, 2012, p.563, Eiropas Komisijas Pamatnostādņu par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.panta piemērojamību horizontālās sadarbības nolīgumiem 4.3.2.punktu, Pamatnostādņu par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.panta 3.punkta (81.panta (3)) piemērošanu 21.punkts*).

Lai novērtētu, vai nolīgumam ir konkurenci ierobežojošs mērķis, jāņem vērā nolīguma saturs, tā mērķi un esošais vai plānotais piemērošanas ekonomiskais un tiesiskais konteksts (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2009.gada 6.oktobra sprieduma lietā Nr.C-501/06P GlaxoSmithKline 58.punktu un tajā norādīto judikatūru*), pušu faktiskā rīcība un uzvedība tirgū (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 1984.gada 28.marta sprieduma lietās Nr.C-29/83 CRAM 26.punktu un Eiropas Savienības Tiesas sprieduma 1983.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.C-96/82 NS IAZ 23.–25.punktu*). Izskatot nolīguma īstenošanas faktisko norisi, mērķtiecīgus ierobežojumus ir iespējams atklāt arī tad, ja šādi ierobežojumi nav iekļauti vai skaidri noteikti oficiālajā nolīgumā.

Augstākā tiesa arī norāda, ka tās 2009.gada 29.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-234/2009 20.punktā minētais, ka Konkurences likuma 11.panta 1. - 7.punktā paredzēto darbību mērķis objektīvā nozīmē vienmēr ir vērsts pret konkurenci un to sekas parasti ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana, ir precizējams, ņemot vērā iepriekšminētās atziņas.

[10] Var piekrist, ka parasti ekskluzivitātes nosacījumi vertikālās vienošanās nebūtu uzskatāmi par mērķtiecīgi konkurenci ierobežojošiem (*sk. M.Gailis. Mērķis vai sekas: konkurenci ierobežojošu vienošanos aizlieguma piemērošanas analīze. Jurista vārds, 2012.gada 20.marts, Nr.12 (711)*). Taču ikvienas vienošanās ietekme uz konkurenci ir apskatāma konkrētos apstākļos, un tikai konkrēto

apstākļu novērtēšana, kādā noslēgta vienošanās, var sniegt pamatu secinājumam, vai vienošanās mērķtiecīgi ierobežo konkurenci.

[11] Tiesa ir vērtējusi Konkurences padomes lēmumā minēto pamatojumu, kādēļ pieteicējas vienošanās ir uzskatāma par konkurenci mērķtiecīgi ierobežojošu. Tiesa ir ņēmusi vērā iestādes konstatēto pieteicējas un *Maxima* tirgus varu, tirgus ievērojamo koncentrācijas līmeni un tā palielināšanās tendenci, patērētāju ieradumus Latvijā un to kontekstā – lielveikalu priekšrocības. Lietā aplūkojamā vienošanās konkrētajos apstākļos ļauj līdzpieteicējam vēl vairāk nostiprināt savu tirgus varu un izmantot tirgus varas sniegtās priekšrocības. Tiesa pamatoti secinājusi, ka specializēto veikalu tirgū *Rimi* konkurē ar citiem, mazākiem specializētajiem veikaliem, bet ar lietā aplūkoto vienošanos *Rimi* ieguvusi tiesības kontrolēt un slēgt šo tirgu saviem konkurentiem. Tādā ceļā tiešie pārtikas preču ražotāji spiesti piedāvāt savu produkciju tirdzniecībai dažiem tirgus varu baudošiem mazumtirgotājiem lielveikalu vidē, kuri tā vēl vairāk nostiprina savu tirgus varu, kā dēļ līdz patērētājiem nonāk ierobežota preču daudzveidība, bet ražotāju unikālās preces tiek aizstātas ar tirgotāja zīmola precī. Tiesa pamatoti atzinusi, ka lietā aplūkotā vienošanās, lai arī būdama ar vertikālu nozīmi, mērķtiecīgi palielina līdzpieteicēju tirgus varu un ierobežo brīvu konkurenci.

[12] Līdzpieteicēji iebilst, ka tiesa nav ņēmusi vērā Augstākās tiesas sniegtās vadlīnijas šajā lietā. Šeit jānorāda, ka, izskatot pagaidu aizsardzības lūgumus, Augstākā tiesa nesniedz tiesai norādījumus, kā izspriežama lieta, bet izvērtē pagaidu aizsardzības vajadzību un pārsūdzētā lēmuma acīmredzamu prettiesiskumu. Tiesa nav saistīta ar Augstākās tiesas lēmuma argumentiem, izskatot lietu pēc būtības.

[13] Līdzpieteicēji iebilst, ka tiesa nav izvērtējusi līdzpieteicēju iesniegtos pierādījumus par to, ka Konkurences padomes definētajos ģeogrāfiskajos tirgos ir pieejamas citas, līdzvērtīgas tirdzniecības platības un ka vairākos gadījumos tirdzniecības centrs, attiecībā uz kuru darbojas nomas līguma ierobežojums, bez līdzpieteicēju līdzdalības nemaz nebūtu ticis atvērts.

Augstākā tiesa norāda, ka līdzpieteicēji iesnieguši vienīgi vispārīgus paskaidrojumus par minēto, tādējādi tie nav pierādījumi, kuri novērtējami atbilstoši Administratīvā procesa likuma 154.pantam. Paskaidrojumi ir vispārīga rakstura, ka

piemēram, pieejami daudzi tirdzniecības centri pilsētā, vai veikals rekonstruēts pēc *Rimi* pasūtījuma.

Tiesai nav pamata pārmest, ka tā nav iedziļināti izvērtējusi katru šādu norādi.

[14] Līdzpieteicēju ieskatā tiesa nepareizi interpretējusi Noteikumu Nr.797 5.punktu un piemērošanas apjomu.

Augstākā tiesa šim argumentam piekrīt, taču kļūdainā tiesas argumentācija neietekmē iestādes lēmuma, kas pamatots ar Konkurences likuma 11.pantu, pareizības pārbaudi.

[15] Līdzpieteicēji iebilst pret tiesas secinājumu par piemēroto sodu.

Augstākā tiesa norāda, ka Konkurences padomes darbības mērķis ir aizsargāt, saglabāt un attīstīt brīvu, godīgu un vienlīdzīgu konkurenci visās tautsaimniecības nozarēs sabiedrības interesēs. Minētā mērķa īstenošanai ir nepieciešams, lai Konkurences padome varētu pielāgot naudas sodu apmēru atbilstoši konkurences politikas prasībām šajā jomā. Konkurences padome veic individuālu katras lietas īpašo apstākļu analīzi un tai nav saistoši agrāki lēmumi, kas attiecas uz citiem tirgus dalībniekiem, citiem preču vai pakalpojumu tirgiem vai citiem ģeogrāfiskiem tirgiem citos brīžos. Apstāklim, ka pirmo reizi nosakāma atbildība par tiesību pārkāpumu, nav jāietekmē piemērojamā soda apmērs, jo tas apdraudētu efektīvu konkurences politikas īstenošanu un mazinātu tirgus dalībnieka vadības atbildības nozīmi. Tiesiskā iekārta piedāvā dažādus risinājumus, kā tirgus dalībniekam mazināt tiesību pārkāpumu risku: tā izvirza prasību pēc rūpīgas saimniekošanas prasmēm valdes locekļiem, tā pieļauj privātpersonai prasīt uzziņu par savām tiesībām neskaidrā tiesiskajā situācijā, paziņot par vienošanos Konkurences padomei un saņemt tās atļauju (Konkurences likuma 11.panta trešā daļa), visbeidzot – piesaistīt kvalificētus palīgus un padomdevējus. Arī Konkurences padomes agrākā lēmumu pieņemšanas prakse nav juridisks ietvars naudas sodiem tirgus dalībnieku darbības pārkāpumos. Lēmumi, kas attiecas uz citām lietām, ir tikai orientējoši, nosakot, vai pastāv diskriminācija. Tiesa nav pārkāpusi tiesiskās paļāvības principu, jo pieteicējai nebija nedz tiesību, nedz tiesību piemērošanas aktu, uz kuriem tā būtu varējusi paļauties.

[16] Tiesa piekrīt, ka Eiropas Savienības tiesas judikatūra ir autoritatīvs un vērtīgs juridisko atziņu avots nacionālo konkurences tiesību piemērošanā, tādēļ

Augstākā tiesa bieži izmanto šīs tiesas atziņas arī nacionālo tiesību tulkošanā. Taču Augstākajai tiesai nav pamata uzdot prejudiciālu jautājumu Eiropas Savienības tiesai, jo Konkurences padomes lēmums nav pamatots ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.pantu, tādēļ tā tieša piemērošana šajā lietā nav aktuāla.

[17] Augstākā tiesa uzskata, ka lietu nav pamata izskatīt mutvārdu procesā, un lietas izskatīšana kasācijas kārtībā rakstveida procesā nepārkāpj lietas dalībnieku tiesības uz taisnīgu tiesu. Administratīvā apgabaltiesa kā pirmās instances tiesa lietās par Konkurences padomes lēmumiem veic lietas apstākļu noskaidrošanu, dod lietas dalībniekiem norādījumus pierādījumu savākšanai vai gadījumā, ja tas tiem nav iespējams, savāc pierādījumus pati (objektīvās izmeklēšanas princips), tā var pilnībā vai daļā atcelt pārsūdzēto Konkurences padomes lēmumu, tostarp par naudas sodu un tiesiskajiem pienākumiem. Lietas dalībniekiem ir tiesības uz lietas iztiesāšanu mutvārdos Administratīvajā apgabaltiesā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2012.gada 29.maija spriedumu, bet SIA „Rimi Latvia”, SIA „Supernetto” un SIA „Plesko Real Estate” kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis	(paraksts)	J.Neimanis
Tiesnesis	(paraksts)	A.Guļāns
Tiesnese	(paraksts)	V.Kakste

NORAKSTS PAREIZS

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta
tiesnesis J.Neimanis
Rīgā 2014.gada 3.februārī

